

Lieta C-584/23**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2023. gada 21. septembris

Iesniedzējtiesa:

Juzgado de lo Social n.º 3 de Barcelona (Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 18. septembris

Prasītāji:

Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social n.º 151

KT

Atbildētāji:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)

Alcampo S. A., Supermercados Sabeco, S. A. tiesību un saistību pārņēmēja

Pamatlietas priekšmets

Sociālais nodrošinājums – Nelaiemes gadījums darbā – Pensija par pilnīgu pastāvīgu darbnespēju nelaiemes gadījuma darbā dēļ – Pensijas aprēķināšana – Pensijas aprēķina bāze, ja tiek saīsināts darba laiks bērna aprūpes nolūkā – Vienlīdzīgas attieksmes pret vīriešiem un sievietēm princips sociālā nodrošinājuma jautājumos – Netieša diskriminācija dzimuma dēļ

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par interpretāciju – LESD 267. pants – Vairāku valstu sociālā nodrošinājuma noteikumu atbilstība ES primārajiem tiesību

aktiem un Direktīvām 79/7/EEK un 2006/54/EK – Netieša diskriminācija dzimuma dēļ

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Eiropas Savienības regulējumam, kas ir noteikts Padomes Direktīvā (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādātā redakcija), ir pretrunā Spānijas normas par 1956. gada 22. jūnija Dekrēta 60. pantā paredzēto aprēķinu bāzes noteikšanu pabalstiem par pastāvīgu darbnespēju, kas iestājusies nelaimes gadījuma darbā rezultātā, ciktāl tā varētu būt netieša diskriminācija dzimuma dēļ, ja savu darba laiku galvenokārt samazina sievietes, lai aprūpētu bērnus, un tāpēc atzītā pabalsta apmērs ir acīmredzami mazāks?
- 2) Ņemot vērā to, ka Spānijas tiesību normā, kas nosaka pabalstu aprēķināšanas metodi pastāvīgas darba nespējas gadījumā, kas radusies nelaimes gadījuma rezultātā darbā – 1956. gada 22. jūnija Dekrēta 60. panta 2. punkts – ņem vērā faktiski saņemto algu nelaimes gadījuma brīdī un ka Spānijas valsts sociālās nodrošināšanas sistēma paredz, ka pabalsts ģimenei ir uz iemaksām balstīts ģimenes pabalsts – *Ley General de la Seguridad Social* [Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums] 237. panta 3. punkts – un ka pirmajos divos darba laika samazināšanas gados bērna aprūpes nolūkā, kā paredzēts *Estatuto de los Trabajadores* [Darba likums] 37. panta 6. punktā, pabalsta summa tiek palielināta līdz pilnam apmēram, un ka saskaņā ar statistikas datiem 90 % personu, kas pieprasa darba laika samazināšanu bērna aprūpes nolūkā, ir sievietes, vai iepriekš minētās Spānijas normas ir pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību 8. pantam, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. un 23. pantam, Direktīvas 79/7/EEK 4. pantam un Direktīvas 2006/54/EK 5. pantam, un vai tās ir uzskatāmas par netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līguma par Eiropas Savienības darbību 8. pants.

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. un 23. pants.

Padomes Direktīvas 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos 1., 3. un 4. pants.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos, 1., 2., 5., 7. un 9. pants.

Spriedums, 2009. gada 16. jūlijs, *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462, 58.–62. punkts).

Spriedums, 2019. gada 18. septembris, *Ortiz Mesonero* (C-366/18, EU:C:2019:757).

Atbilstošās valsts tiesību normas

Decreto de 22 de junio de 1956 por el que se aprueba el texto refundido de la legislación de accidentes del trabajo y Reglamento para su aplicación [1956. gada 22. jūnija Dekrēts, ar ko apstiprina tiesību aktu par nelaimes gadījumiem darbā pārstrādāto tekstu un to piemērošanas noteikumus]: 60. pants daļā “Noteikumu par apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā piemērošana”.

Darba likuma pārstrādātais teksts, apstiprināts ar 2015. gada 23. oktobra Karaļa leģislatīvo dekrētu Nr. 2: 37. panta 6. punkts.

Vispārējā sociālā nodrošinājuma likuma pārstrādātais teksts, kas apstiprināts ar 2015. gada 30. oktobra Karaļa leģislatīvo dekrētu Nr. 8/2015: 237. panta 1. un 3. punkts (pašreizējā redakcijā pirms šī pēdējā punkta pārstrādāšanas ar Karaļa dekrētlikumu Nr. 2/2023).

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 KT (turpmāk tekstā – “darba ņēmēja”) sniedza kasiera pakalpojumus uzņēmumā *Supermercados Sabeco* (turpmāk tekstā – “uzņēmums”). Kopš 2008. gada 2. janvāra viņai saskaņā ar Darba likuma pārstrādātā teksta 37. panta 6. punktu tika noteikts samazināta darba laika režīms 50 % apmērā no normālā darba laika, lai viņa aprūpētu savu dēlu, kurš ir jaunāks par 12 gadiem. Šī situācija saistībā ar saīsinātu darba laiku bērna aprūpes nolūkā beidzās 2019. gada 6. oktobrī.
- 2 2019. gada 13. aprīlī viņa cieta nelaimes gadījumā darbā, proti, krītot savā darbavietā, kura dēļ sākotnēji nebija nepieciešams slimības atvaļinājums, tomēr tā rezultātā no 2019. gada 29. oktobra tika noteikta pagaidu darbnespēja. Savainojumā gūto dažādo komplikāciju dēļ, kuru rezultātā bija jāveic operācija, *Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)* [Valsts sociālā nodrošinājuma iestāde; turpmāk tekstā – “VSNI”] 2021. gada 2. augustā pieņēma lēmumu, ar kuru darbiniece tika atzīta par pilnīgi un neatgriezeniski darbnespējīgu sava parastā darba veikšanai, ar tiesībām uz pensiju 75 % apmērā no aprēķina bāzes, kas saskaņā ar 1956. gada 22. jūnija Spānijas dekrēta 60. panta 2. punktu tiek

aprēķināta, pamatojoties uz cietušās personas faktisko algu nelaiemes gadījuma brīdī un kas tika noteikta 8341,44 EUR gadā. Gan apdrošināšanas sabiedrības *Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social no. 151* (turpmāk tekstā – “apdrošināšanas sabiedrība”), gan darba ņēmējas celtās sākotnējās prasības attiecībā uz iepriekš minēto lēmumu tika noraidītas 2022. gada 10. februārī.

- 3 Šajā strīdā tika celtas divas prasības, kuras iesniedzējtiesa apvienoja, proti, apdrošināšanas sabiedrības celtā prasība, apstrīdot iepriekšējā punktā minēto VSNI lēmumu, kurā tika norādīts, ka darba ņēmējas gūtie savainojumi ir paliekoši savainojumi, kas nerada invaliditāti, un tādējādi nerada paliekošas invaliditātes situāciju, un darba ņēmējas celtā prasība, kuras darba attiecības ar uzņēmumu tika izbeigtas pēc viņas atlaišanas no darba 2019. gada 14. jūnijā. Apdrošināšanas sabiedrības celtā prasība nav lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 Savā prasībā darba ņēmēja lūdz noteikt aprēķina bāzi pilnīgas pastāvīgas invaliditātes pensijai tās ierastajā profesijā, kas izriet no nelaiemes gadījuma darbā, neņemot vērā to, ka viņas darba laiks tika samazināts par 50 %, lai aprūpētu bērnu, proti, šim nolūkam ņemot vērā viņas darba samaksu pilnā apmērā un nosakot pensijas aprēķina bāzi 1353 EUR mēnesī, t.i., 16 236 EUR gadā (nevis 8341,44 EUR gadā, kā to VSNI noteica savā 2021. gada 2. augusta lēmumā). Darba ņēmēja uzskata, ka gadījumā, ja samazināto algu aprēķinātu atbilstoši faktiski nostrādātajam darba laikam, tiktu pieļauta netieša diskriminācija dzimuma dēļ, jo 90 % no personām, kas lūdz samazināt darba laiku bērna aprūpes nolūkā, ir sievietes. Tādēļ tā apgalvo, ka šķietami neitrālais noteikums, kas nosaka aprēķina bāzes aprēķināšanas veidu, ir neizdevīgs un nostāda sievietes īpaši neizdevīgā situācijā salīdzinājumā ar vīriešiem, līdz ar to ir pretrunā Direktīvai 79/7/EK.
- 5 VSNI aizstāv 2021. gada 2. augusta lēmumu un apgalvo, ka darba ņēmējas pensijas aprēķina bāze tika noteikta saskaņā ar uzņēmuma izsniegtajā un apdrošināšanas sabiedrības apstiprinātajā algas izziņā norādīto informāciju.
- 6 VSNI norāda, ka, ja negadījums būtu noticis pirmajos divos darba laika samazināšanas gados (šobrīd kopš Vispārējā sociālā nodrošinājuma likuma konsolidētā teksta 237. panta 3. punkta pārstrādāšanas ar Karaļa dekrētlikumu Nr. 2/2023 tie ir trīs gadi), iemaksu bāze, kas tiktu ņemta vērā, nosakot aprēķina bāzi, pilnā apmērā atbilstu summai, kura būtu jāizmaksā darba ņēmējai, ja tā nebūtu piemērojusi minēto darba laika samazinājumu. Tomēr, tā kā kopš samazinātā darba laika sākuma ir pagājuši vairāk nekā divi gadi, iemaksu bāze ir tā, kas atbilst faktiski nostrādātajam darba laikam, proti, samazinātajam darba laikam. Līdz ar to tā uzskata, ka bija pilnībā pamatoti valsts sociālā nodrošinājuma sistēmas pabalstu apmēru noteikt atbilstoši darba ņēmēja nepilna darba laika faktiskajam atalgojumam un darba laika samazināšana bērna aprūpes nolūkā nav iemesls risinājumam, kas atšķirtos no tā, kas izriet no Tiesas 2019. gada 16. jūlija sprieduma *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462) 58. un

59. punkta. Tāpēc tā uzskata, ka šajā lietā nav piemērojamas ne Savienības primārās tiesības (LESD 8. pants un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. un 23. pants), ne sekundārās tiesības (Direktīva 79/7, Direktīva 2010/18 vai šobrīd spēkā esošā Direktīva 2019/1158).

- 7 Apdrošināšanas sabiedrība, kas arī ir atbildētāja lietā, kurā prasītāja ir darba ņēmēja, iebilst pret tās prasību, apgalvojot, ka aprēķina bāze ir noteikta, pamatojoties uz faktiski saņemto algu saskaņā ar uzņēmuma izsniegto algas izziņu. Tā uzskata, ka atšķirīgais režīms nepamatojas uz nosacījumiem vai apstākļiem, kas varētu norādīt uz diskrimināciju vai nelabvēlīgu attieksmi pret darba ņēmējām sievietēm.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 8 Iesniedzējtiesa uzskata, ka Spānijas tiesiskais regulējums (1956. gada 22. jūnija Dekrēta 60. panta 2. punkts) paredz, ka aprēķina bāzi pabalstam par pastāvīgu darbnespēju, kas iestājusies nelaimes gadījuma darbā rezultātā, nosaka, pamatojoties uz algu, ko darba ņēmējs ir saņēmis nelaimes gadījuma brīdī, jo tā tiek aprēķināta, pamatojoties uz iemaksu bāzi par faktiski nostrādāto darba laiku. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja tiek izmantotas tiesības samazināt darba laiku bērna aprūpes nolūkā, tiek ņemta vērā tā alga, kas atbilst šādam samazinājumam un kas šajā – darba ņēmējas – gadījumā nozīmē samazinājumu par 50 %, kas attiecīgi ietekmē aprēķina bāzi.
- 9 Iesniedzējtiesa atsaucas uz Tiesas 2019. gada 16. jūlija spriedumu *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462), lai, pirmkārt, norādītu – atsaucoties it īpaši uz minētā sprieduma 60.–62. punktu, ka Direktīvā 79/7 nekādā gadījumā nav paredzēts pienākums dalībvalstīm piešķirt īpašus sociālā nodrošinājuma pabalstus personām, kuras ir aprūpējušas savus bērnus, un, otrkārt, norāda, ka šajā lietā nav piemērojama Padomes Direktīva 2010/18/ES (2010. gada 8. marts), ar ko īsteno pārskatīto *BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP* un *ETUC* pamatnolīgumu par vecāku atvaļinājumu un atceļ Direktīvu 96/34/EK. Iesniedzējtiesa arī uzskata, ka šis nav apgalvotais pilna darba laika līguma pārveidošanas par nepilna darba laika līgumu gadījums, tādējādi nav piemērojama Padomes Direktīva 97/81/EK (1997. gada 15. decembris) par *UNICE, CEEP* un *EAK* noslēgto pamatnolīgumu par nepilna darba laika darbu.
- 10 Tomēr, pēc iesniedzējtiesas uzskata, iepriekšējā punktā minētajā spriedumā netika izvērtēts, vai attiecīgais Spānijas sociālā nodrošinājuma regulējums var tikt uzskatīts par netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ (jo tas netika apgalvots). Netika analizēta arī statistika par to, cik pieprasījumi par samazinātu darba laiku bērnu aprūpes nolūkā tiek iesniegti atkarībā no dzimuma.
- 11 Saskaņā ar *Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)* [Sociālās apdrošināšanas galvenā kase (SAGK)] sniegto statistiku no 2020. līdz 2022. gadam 224 513 personas nepārtraukti atradās samazināta darba laika režīmā atbilstoši Darba likuma pārstrādātā teksta 37. panta 6. punkta noteikumiem. No

tiem 22 110 ir vīrieši (9,85 %) un 202 403 – sievietes (90,15 %). Iesniedzējtiesa uzsver, ka rodas jautājums par to, vai noteikums, kas ir šķietami neitrāls sociālā nodrošinājuma ziņā, bet kas ļoti lielā mērā nelabvēlīgi ietekmē sievietes, ņemot vērā, ka tiesības uz samazinātu darba laiku galvenokārt izmanto sievietes, var izraisīt diskrimināciju dzimuma dēļ.

- 12 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka gadījumos, kad fiktīvi tiek atzīta pilna laika iemaksu bāze (laikā, kas brīdī, kad tika atzīta darba ņēmējas pastāvīgā darbnespēja, bija pirmie divi gadi kopš darba laika samazināšanas bērna aprūpes nolūkā, un kas šobrīd kopš Vīspārējā sociālā nodrošinājuma likuma konsolidētā teksta 237. panta 3. punkta pārskatīšanas, kas tika veikta ar Karaļa dekrētlikumu Nr. 2/2023, ir trīs gadi), starpības starp pensiju, kas aprēķināta no samazinātas bāzes, un pensiju, kas izriet no (fiktīvās) bāzes, kura aprēķināta pilnā apmērā (izmaksas, ko sedz pati sociālā nodrošinājuma pārvaldes iestāde), izdevumi tiesiski tiek uzskatīti par uz iemaksām balstītu valsts pabalstu un nerada nekādas izmaksas ne uzņēmumiem, ne iesaistītām apdrošināšanas sabiedrībām. Šis aspekts arī netika analizēts Tiesas 2019. gada 16. jūlija spriedumā *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462).
- 13 Iesniedzējtiesa norāda uz iespēju, ka šis pabalsts ir izslēgts no Direktīvas 79/7 piemērošanas jomas (3. panta 2. punkts), jo tas ir ģimenes pabalsts. Tomēr tā uzskata, ka pat ģimenes pabalsta gadījumā noteicošais ir risks, uz kuru attiecas minētā direktīva, proti, nelaiemes gadījums darbā. Tāpēc tā uzskata, ka tas ir uz iemaksām balstīts valsts pabalsts, kas sedz Direktīvā 79/7 paredzēto risku. Lai gan tas ir šķietami neitrāls, jo paredzēts visām abu dzimumu personām, statistikas dati liecina, ka tas pārsvarā negatīvi ietekmē sievietes: pabalsts ir daudz mazāks – šajā gadījumā par 50 % mazāks – sievietēm, kuras ir izmantojušas savas tiesības uz samazinātu darba laiku un kurām ir tiesības uz pastāvīgu invaliditātes pensiju saistībā ar nelaiemes gadījumu darbā.
- 14 Ņemot vērā minēto, tā uzskata, ka, lai izlemtu izskatāmo lietu, ir jāsniedz šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu.